УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 758/1, донетом на седници одржаној дана 27. 3. 2025. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Сеада Насуфовића** под насловом **„Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића”**, урађену под менторским руковођењем проф. др **Еме Петровић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ
   Име и презиме: Александар Јерков
   Звање: редовни професор
   Ужа научна област: српска књижевност
   Датум избора у звање: 22.6.2016.
   Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ
   Име и презиме: Мејсун Гарајбе Симоновић
   Звање: доцент
   Ужа научна област: арапски језик и књижевност
   Датум избора у звање: 20.12.2022.
   Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ
   Име и презиме: Слободан Илић
   Звање: редовни професор
   Ужа научна област: оријенталистика
   Датум избора у звање: 27.5.2019.

Установа на којој је запослен: Near East University, Никозија

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Сеад (Мурат) Насуфовић
Датум и место рођења:	22. 6. 1979. Бијело Поље, Црна Гора
Наслов мастер рада:	„Мотив таме у поезији јужнословенских романтичара“
Датум одбране мастер рада:	9. 5. 2016.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Департман за филолошке науке, Државни универзитет у Новом Пазару
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Српска књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

Nasufović, Sead, *Odnos islamske teologije i poezije*. Kom : časopis za religijske nauke, vol. 12, br. 1, str. 25 – 44, 2023. **DOI**: 10.5937/kom2301025N

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића“

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Сеада Насуфовића под насловом „Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића” представља темељну, интердисциплинарну студију која на основу прецизно одређеног ауторског корпуса настоји да истражи и сложене процесе културне и поетске интерференције у оквирима јужнословенскихкњижевности. Овај рад полази од питања како оријентални утицаји обликују књижевно стваралаштво Мухамеда Абдагића, једног од значајнијих, али истовремено и недовољно проучаваних аутора у нашој књижевној традицији. Кроз детаљну анализу поетских образаца, симболике, стилских карактеристика и тематских преокупација, кандидат открива начин на који се различите књижевне и културне традиције сусрећу, прожимају и трансформишу у Абдагићевом песничком опусу.

Основни циљ истраживања је остварен тако што је показано како Абдагићева поезија функционише као мост између оријенталне и европске културе, уз анализу механизама којима ова синтеза доприноси стварању уметничких и интелектуалних вредности. Посебан акценат стављен је на начин на који Абдагићев песнички израз не само да репродукује традиционалне оријенталне форме, већ их и креативно преобликује, прилагођавајући их специфичностима јужнословенског културног миљеа. У том процесу осим локализације постиже се и другачија врста интензитрета и укључивања шире традиције, а песничко дело се отвара у пољу културноисторијске комумникације. Овим се потврђује теза да књижевност није затворен систем, већ динамичан простор у коме различити утицаји доводе до нових поетских и културних хибридизација.

Истраживање такође разматра значај историјског и социокултурног контекста у формирању Абдагићевог књижевног идентитета. Будући да је аутор стварао у специфичном периоду интензивних културних, друштвених и политичких промена, дисертација настоји да прикаже на који начин су ови фактори утицали на његову поетику и тематске изборе. Ово је нарочито важно у контексту интеркултуралних студија, где се књижевна дела не посматрају изоловано, већ у ширем оквиру културних интеракција и трансфера знања, вредности и уметничких традиција.

Један од кључних аспеката дисертације јесте детаљна анализа специфичних оријенталних елемената у Абдагићевој поезији. Кандидат истражује употребу куранских и библијских мотива, утицаје оријенталне поетике, као и присуство оријенталних симбола који у контакту са балканским културним простором добијају нова значења. Анализом интертекстуалних веза, аутор указује на сложеност процеса адаптације и трансформације оријенталне књижевне баштине у јужнословенском контексту. Посебна пажња посвећена је начину на који Абдагићев песнички језик проналази равнотежу између традиције и иновације, комбинујући оријенталне форме са модерним изразима и новим поетским стратегијама.

Поред поетичких и стилских анализа, дисертација има значајну културолошку димензију. Кандидат настоји да покаже како је Абдагићева поезија не само књижевни феномен, већ и културни документ који сведочи о вековним процесима размене између Истока и Запада. Ово је од посебног значаја у контексту савремене науке о књижевности, где се све више истиче потреба за мултидисциплинарним и интеркултуралним приступима у проучавању литературе.

Рад такође пружа свеобухватну анализу рецепције Абдагићевог књижевног стваралаштва, како у академским круговима, тако и у ширем културном простору. Овим истраживањем показано је да, иако је Абдагићево дело значајно, оно није добило заслужену пажњу у историјама јужнословенских књижевности, што је својеврсан увод у питање интеграција овог песничког наслеђа. Кандидат је кроз истраживање архивских материјала, анализу критичких осврта и поређење са сличним ауторима, допринео бољем разумевању положаја Абдагићевог опуса у оквиру наше књижевне традиције. Држећи се стратегије самог рада, комисија за оцену ове дисертације неће инсистирати на коришћењу другачијих термина, али би релаксација у коришћењу расположиве терминологије, посенбно њено ослобађање политичких и идеолошких конотација, била могућа и у некој другој прилици корисна.

Закључни део дисертације истиче да је Абдагићево стваралаштво динамичан пример културне симбиозе, у којој се различити поетички системи – оријентални и европски – не само сусрећу, већ и прожимају, трансформишући се у нове и оригиналне уметничке изразе. Овим је истраживање допринело бољем разумевању књижевних процеса у контексту јужнословенских и оријенталне књижевности, као и шире, у области интеркултуралних студија.

Ова докторска дисертација не представља само значајан академски допринос у области књижевне науке, већ и инспирацију за даља истраживања у домену културне размене, интертекстуалности и поетике. Кандидат је својим радом показао висок ниво аналитичке

прецизности, методолошке доследности и интердисциплинарне ширине, чиме је поставио темеље за нова проучавања улоге оријенталних утицаја у савременој књижевној науци. Овај рад, стога, представља не само значајан допринос проучавању Абдагићевог дела, већ и вредну рефлексију о начинима на које се културе сусрећу, комуницирају и стварају нове уметничке вредности.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Основне хипотезе ове докторске дисертације детаљно разматрају утицај Оријента на стваралаштво Мухамеда Абдагића, као и дубоке културне и књижевне синтезе које произилазе из те интеракције. Прва хипотеза истиче да поезија Мухамеда Абдагића представља не само лични песнички израз, већ и културни спој различитих традиција – оријенталне, српске и босанскохерцеговачке. У овом контексту, важно је нагласити да је сам аутор стварао у времену и простору који су били под утицајем различитих културних струјања, што је резултирало дубоким интеграцијама ових културних образаца.

Други аспект истраживања који се односи на поетске и стилске особитости ове поезије указује на то да оријентални мотиви у Абдагићевој поезији нису само једноставни одрази утицаја, већ и аутентични елементи који доприносе његовом индивидуалном поетском изразу. Абдагић не користи оријенталне елементе као површне украсе; напротив, они су дубоко укорењени у његовом стваралачком процесу и имају значајну функцију у изградњи поетске структуре.

Трећа хипотеза се односи на интеркултуралне процесе који су присутни у књижевној рецепцији. Питање како се оријенталне поетске форме и симболика трансформишу у оквиру балканске и европске литературе, као и како се они интегришу у јужнословенски књижевни контекст, основна је научна претпоставка која се истражује. Ово истраживање пружа увид у то како се различити књижевни обрасци међусобно обликују и коегзистирају у динамичном књижевном окружењу.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића" структуирана је у неколико темељних делова који се систематски баве различитим аспектима стваралаштва Мухамеда Абдагића. У уводном делу, кандидат се фокусира на методолошки оквир истраживања, те истиче избор аналитичких приступа који су коришћени у студији. У односу на примењену методологију, у раду су примењени основни методи сазнавања и разумевања, као што су анализа, синтеза, генерализација, апстраховање, поређење и слични. Поред тога, коришћене су и књижевне методе, фокусиране на поетику и интерпретацију.

Што се тиче књижевне методологије, кандидат се углавном ослања на достигнућа 20. века, посебно на теоријска средства и методолошке основе које заснивају непосредан интерпретативни рад са текстом, али и укључивање најширег контекста, дакле на методе које су најрелевантније за анализу предмета. С обзиром на културолошко усмерење теме, користе се и одређена позитивистичка истраживања, али и шира схватања уметности, културе и друштва, посебно она која се тичу односа књижевности и друштва и оних ставова којима се књижевно дело постулира као поучно дело и као слика и израз времена у којем је настало.

У контексту културолошких усмерења теме, кандидат анализира предложак који посматра као културни капитал појединца и друштва, представљајући својеврсну симболичку надмоћ која одређује поље њиховог деловања и постојања. Ово подразумева ослањање не само на резултате из књижевне историје, већ и на оне из друштвене историје како би се јасно дефинисала судбина Мухамеда Абдагића. Из тог угла, дисертација је интердисциплинарног карактера, са чврсто дефинисаном књижевном основом која обухвата временски и жанровски аспект.

Истраживачки рад темељи се на интердисциплинарности, интертекстуалности и компаративном приступу, како би се богатство значења и могућих конотација теме темељно истражило. Овај приступ омогућио је анализу широког спектра интерпретација и културних импликација повезаних са темом. Интердисциплинарни приступ омогућава кандидату да сагледа тему из различитих углова, укључујући књижевност, друштвене науке, историју, филозофију, теологију и друге релевантне дисциплине. Овим се пружа дубљи увид у контекст у којем су дела Мухамеда Абдагића настајала и како су била обликована различитим културним, историјским и друштвеним утицајима.

Интертекстуалност омогућава истраживање веза између Абдагићевих дела и других књижевних, културних и историјских референци. Анализирајући ове везе, добија се боље разумевање односа Абдагићевих текстова према другим делима и начина на који интертекстуалне везе обликују тумачење и разумевање његовог опуса. Компаративним методом упоређена су Абдагићева дела са другим књижевним делима, како домаћим, тако и страним, као и са друштвеним и културним феноменима. Кроз ова поређења, идентификоване су сличности и разлике, као и утицаји и инспирације које су обликовале Абдагићеву поетику и тематику.

Кроз преглед релевантне литературе, кандидат осветљава не само постојеће студије о Абдагићу, већ и шире проблеме интеркултуралности, што представља основу за развој истраживачког оквира. Предмет научног истраживања дисертације под називом „Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића” има за циљ анализу присуства оријенталних елемената у Абдагићевој поезији, као и истраживање преплитања култура у његовом стваралаштву.

Дисертација је структуирана у дванаест поглавља. Након уводног поглавља које пружа основне смернице истраживања, следи поглавље посвећено био-библиографским подацима о Мухамеду Абдагићу. Треће поглавље анализира објављене песничке збирке, док се четврто посвећује необјављеним радовима. У петом поглављу анализира се однос књижевне критике према публикованим делима, док се у шестом истражује заступљеност Абдагића у песничким антологијама.

Седмо поглавље бави се односом између књижевности и културе, док осмо истражује утицај исламске и хришћанске теологије на Абдагићеву поезију. Девето поглавље анализира културолошке аспекте у његовом стваралаштву, док десето продубљује разумевање религијског подтекста. Једанаесто поглавље фокусира се на рефлексе Оријента у Абдагићевој поезији, док закључно поглавље пружа синтезу кључних налаза и истиче импликације за даља истраживања.

Кроз интердисциплинарни приступ, ова дисертација настоји да расветли комплексност и дубину Абдагићеве поезије, пружајући нови увид у њен значај и утицај у ширем културном контексту.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација „Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића“ представља значајан допринос проучавању књижевног стваралаштва Мухамеда Абдагића, једног од недовољно истражених, а важних, аутора у јужнословенским књижевностима. На свеобухватан и методолошки темељан начин осветљено је место његове поезије у контексту културолошких, интертекстуалних и религијских утицаја, који су обликовали његов стваралачки израз и значај његовог опуса.

Резултати истраживања показали су да Абдагићева поезија није само одраз једне поетске и културне традиције, већ и динамичан пример симбиозе оријенталног и балканског утицаја. Његово стваралаштво доказује могућност иновативног спајања различитих поетичких система, чиме је успео да створи аутентичан и оригиналан књижевни израз. Ово је посебно важно јер показује да Абдагић није само усвајао поетске обрасце источне књижевности, већ их је преобликовао у складу са специфичностима локалног културног и језичког контекста.

Кандидат је кроз детаљну интерпретацију и компаративну анализу разоткрио слојевитост и сложеност Абдагићеве поезије, чиме је допринео савременим књижевним студијама, нарочито у области интеркултуралног проучавања књижевности. Истраживање је показало како његова дела функционишу као простор прожимања различитих културних и поетских традиција, истовремено осветљавајући шири историјски и друштвени контекст у којем су настала. Научна вредност рада огледа се у томе што он не само да доприноси разумевању књижевних процеса у јужнословенској и оријенталној традицији, већ и истиче сложене културолошке процесе који се често занемарују у класичним литерарним анализама.

Један од кључних аспеката ове дисертације јесте разматрање начина на који Абдагић интегрише религијске и филозофске мотиве у своју поезију. Његови стихови носе снажан духовни подтекст, у којем се преплићу исламска и хришћанска традиција, што сведочи о универзалности његовог поетског израза. Кандидат је посебно анализирао његов однос према Курану и Библији, указујући на начине на које преузима и трансформише религијске мотиве, истовремено задржавајући аутономију песничког стварања. Ово истраживање тиме значајно доприноси разумевању интерсекције религије, културе и књижевности у његовом делу.

Поред анализе саме поезије, дисертација пружа свеобухватан преглед рецепције Абдагићевог стваралаштва у књижевној критици, како за његовог живота, тако и након његове смрти. Ово је од посебног значаја јер омогућава боље разумевање аутора и вредновања његовог опуса кроз различите историјске и друштвене контексте. Указано је и на потребу за новим критичким приступима, који би осветлили његов рад у светлу савремених теоријских оквира.

Дисертација такође истиче чињеницу да је Абдагићево стваралаштво, упркос својој обимности, остало на маргинама академске пажње. Истраживање је открило велики број необјављених рукописа – романа, новела, драма, поезије, есеја и историографских радова – што сведочи о његовој изузетној продуктивности и значају за књижевну историју јужнославенских народа. Кандидат је систематично каталогизовао и анализирао овај корпус, чиме је отворио

простор за даља истраживања и допринео очувању и афирмацији Абдагићевог књижевног наслеђа.

Завршни научни допринос дисертације огледа се у осветљавању сложених процеса књижевне рецепције и трансформације оријенталних поетских образаца, чиме се отварају нове перспективе за даља истраживања у домену интеркултуралности, поетике и књижевне историје. Овај рад представља важан корак ка бољем разумевању не само Абдагићевог дела, већ и ширег културног контекста у којем је оно настало.

На крају, вредност ове дисертације лежи не само у њеном доприносу академској заједници, већ и у потенцијалу да подстакне будућа истраживања, како у домену књижевне историје, тако и у области интердисциплинарних студија културе. Кандидат је својим радом показао висок ниво истраживачке посвећености, аналитичке проницљивости и методолошке прецизности, што ову докторску дисертацију чини доприносом хуманистичким наукама.

Истраживање спроведено у оквиру овог рада није само осврт на једног књижевног стваоца, већ и детаљна студија културне и поетске интерференције, обликоване дугим историјским, друштвеним и религијским прожимањима. Отуда овај рад не само да коригује маргинализацију Абдагићевог опуса, већ и отвара нове перспективе за разумевање динамике културних сусрета и њихових уметничких рефлексија.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића“** аутора мср Сеада Насуфовића, констатовано је да утврђено подударање текста износи 6%.

Овај степен подударности последица је цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, који су проистекли из његове дисертације, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића“ кандидата мср Сеада Насуфовића оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације под насловом **„Рефлекси Оријента и прожимање култура у поезији Мухамеда Абдагића“**, коју је урадио кандидат **мср Сеад Насуфовић** под менторством проф. др Еме Петровић и да га, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду, те да се по добијању става кандидат позове на одбрану дисертације..

У Београду,
16.04.2025. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Александар Јерков, редовни професор
председник Комисије

2. _____
др Мејсун Гарајбе Симоновић, доцент
члан Комисије

3. _____
др Слободан Илић, редовни професор
члан Комисије